

Curtea Supremă de Justiție

DECIZIE

02 aprilie 2014

mun. Chișinău

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componența:

Președinte – Constantin Gurschi,

Judecători – Ion Arhiliuc și Liliana Catan,

a examinat admisibilitatea în principiu a recursului ordinar declarat de avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2009, în cauza penală în privința lui

Perju Emilia Gheorghe, născută la 16 septembrie 1953, originară din sat. Chislița, r-nul Vulcănești, moldoveancă, cetățeană a R. Moldova, domiciliată în mun. Chișinău, str. Cuza Vodă 34/1, ap. 125.

Datele referitoare la termenul de examinare a cauzei:

1. Instanța de fond din 02.07.2001 până la 28.11.2002;

2. Curtea de Apel Chișinău din 08.04. – până la 16.06.2009;

3. Curtea Supremă de Justiție din 26.02. – până la 02.04.2014.

Asupra recursului ordinar, Colegiul penal

CONSTATĂ:

1. Prin sentința Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău din 28 noiembrie 2002, Perju Emilia a fost condamnată în baza art. 123/1 Cod penal (1961) la 10 ani și 6 luni privațiune de libertate, fără confiscarea averii, cu ispășirea pedepsei în colonie de corectare cu regim comun.

2. Pentru a se pronunța instanța de fond a constatat în fapt că, la 22 ianuarie 1999, inculpata Perju Emilia, aflându-se în biroul nr. 310 din hotelul „Moldova”, amplasat pe str. Ștefan cel Mare 81/a, mun. Chișinău, prin înșelăciune și abuz de încredere, sub pretextul perfectării documentelor de plecare și plasare în câmpul muncii peste hotarele Republicii Moldova, neavând pentru aceasta activitate autorizată corespunzătoare, a însușit de la cet. Ciocanu Tudor 1.600 dolari SUA, ce constituia 15.658,56 lei, cauzându-i părții vătămate o daună considerabilă.

Tot ea, la 27 mai 2000, aflându-se în biroul nr. 408 din str. Sarmisegetuza 12, mun. Chișinău, sub același pretext, a însușit de la cet. Potacevscaia Natalia 1.000 dolari SUA, ce constituie 1264,2 lei, cauzându-i părții vătămate o daună considerabilă.

Tot ea, la 06 octombrie 2000, în aceleași împrejurări, a însușit de la cet. Garabadjiu Ecaterina și Toma Ana, respectiv, 600 și 850 dolari SUA, ce constituia 7339,02 lei și 10.396,95 lei, cauzându-le părților vătămate o daună considerabilă.

Tot ea, la 20 decembrie 2000, în aceleași circumstanțe, a însușit de la cet. Popescu Victor suma de 400 dolari SUA, ce constituia 4951,48 lei, cauzându-i părții vătămate o daună considerabilă.

Tot ea, la 03 noiembrie 2000, în aceleași împrejurări, a însușit de la cet. Barda Larisa, Crîșmari Elena, Roșea Valentina, Rudi Lucia și Ceban Eugenia câte 1.300 dolari SUA, de la Arnăut Ion 1.000 dolari SUA și de la Buciumaș Virginia 300 dolari SUA, ce constituia 15.971,41 lei, 12.285,7 lei și 3685,71 lei, cauzându-le părților vătămate o daună considerabilă.

Astfel, inculpata a dobândit ilegal suma de 162.789,05 lei.

3. La 31 martie 2009, avocatul Rîhlea Vasile, acționînd în temeiul mandatului din 17 martie 2009 și în conformitate cu contractul din aceeași dată (v.1, f.d. 313), a declarat apel împotriva sentinței, solicitînd casarea acesteia, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărîri de achitare în privința lui Perju Emilia.

În motivarea cerințelor, apelantul a invocat că în acțiunile inculpatei lipsesc elementele componente ale infracțiunii prevăzută de art. 123/1 Cod penal, deoarece ea a primit banii de la părțile vătămate în baza unor recipise, a transmis acești bani și pașapoartele lor altei persoane pentru a perfecta vizele respective, însă, această persoană ulterior a dispărut.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2009, apelul avocatului Rîhlea Vasile a fost admis din motivul aplicării principiului retroactivității legii penale, casată parțial sentința primei instanțe, rejudecată cauza și pronunțată o nouă hotărîre, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care:

- Perju Emilia a fost condamnată în baza art. 190 alin. (5) Cod penal la 8 ani închisoare în penitenciar pentru femei de tip închis, fără privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități.

5. Procurorul, în temeiul art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP, a declarat recurs ordinar împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd casarea acesteia, cu dispunerea rejudecării cauzei în instanța de apel, din următoarele motive.

„S-a constatat, că apărătorul V. Rîhlea nu a participat la examinarea cauzei în prima instanță și nici nu este persoană care poate declara apel potrivit art. 401 CPP, deoarece lipsesc careva date care confirmă că într-adevăr inculpata l-a împuternicit să-l reprezinte interesele în instanța de apel.

Mai mult, inculpata este anunțată în căutare și la momentul declarării și examinării acestui apel la 09.06.2009 apărătorul nu cunoștea locul aflării ei, deși la ședința din 16.06.2009” a mai prezentat un apel prin care a apărut înscrisul precum că este împuternicit de a reprezenta interesele inculpatei, invocînd că scrisul și semnătura îi aparțin acesteia. Acest fapt urma a fi apreciat critic, iar instanța de apel nu era în drept să-și asume obligațiunile instituției de expertiză.

La fel, din materialele dosarului reiese că inculpata nu a făcut cunoștință cu sentința redactată, în așa mod, fiind încălcate prevederile art. 399 CPP. Din momentul facerii cunoștință cu sentința redactată de către inculpată, apărătorul este în drept să conteste sentința în termenul stabilit de Lege.”

6. Prin decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 30 decembrie 2009, s-a dispus inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de procuror, deoarece nu îndeplinește condițiile legale de conținut, prevăzute în art. 430 alin. (5) CPP, în recurs nu este specificat nici un temei din art. 427 alin. (1) CPP, cu argumentarea ilegalității deciziei contestate, iar motivele invocate nu constituie temei pentru recurs.

7. La 20 ianuarie 2014, avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia, în temeiul art. 427 alin. (1), pct. 4), 5), 6), 8) CPP, a depus recurs ordinar împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat casarea acesteia, cu dispunerea rejudecării

cauzei în aceeași instanță, din motiv că instanțele ierarhic inferioare au dat o apreciere greșită probelor administrate la dosar și verificate în ședința de judecată, care, în opinia recurentului, nu dovedesc vinovăția inculpatei în comiterea infracțiunii imputate, iar decizia adoptată este contrară prevederilor art. 414-417 CPP.

În acest aspect, recurentul a invocat că instanța de apel nu sa pronunțat asupra motivelor invocate în apelul avocatului Rîhlea Vasile și nu a dat o apreciere cuvenită probelor administrate în cauză în sensul art. 101 CPP, nefiind audiați inculpata, părțile vătămate și martorii.

La fel, recurentul a mai invocat că, partea apărării a fost lipsită de dreptul la un proces echitabil în condițiile egalității armelor, invocînd în acest aspect următoarele:

➤ Instanțele de judecată examinînd cauza în lipsa inculpatei, inclusiv în apel, n-au verificat nici declarațiile acesteia date la urmărirea penală, la fel majoritatea părților vătămate cărora pe parcursul examinării cauzei le-au fost restituite banii și pașapoartele, n-a fost audiate și, n-au fost audiați nici martorii, fapt ce echivalează cu lipsa accesului părții apărării la examinarea probelor, manifestată prin imposibilitatea inculpatei de a pune întrebări părților vătămate și martorilor.

Mai mult, instanțele de judecată n-au verificat versiunea inculpatei că banii primiți de la părțile vătămate au fost însușiți de către cetățeanul Cuciurcă V.;

➤ Judecarea cauzei a avut loc fără participarea inculpatei, or, aceasta fiind plecată în or. Moscova, Federația Rusă, unde s-a agravat starea sănătății acesteia, astfel a fost în imposibilitate de a reveni în R. Moldova și de a se prezenta în instanțele judecătorești întru a se apăra de acuzațiile aduse, mai mult aceasta nu a fost citată legal;

➤ Inculpata nu a primit nici copia sentinței și nici copia deciziei motivate a instanței de apel;

➤ Totodată, art. 66 alin. (1) CPP, prevede că inculpatul are dreptul la apărare și instanța de judecată îi asigură inculpatului de a-și exercita dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege.

În cazul lui Perju Emilia, deși aceasta a fost asistată de apărător, acesta nu a acordat deplină eficiență prerogativelor legale în vederea exercitării dreptului la apărare. Mai mult, avocatul nu a fost prezent la pronunțarea deciziei Curții de Ape Chișinău la 16 iunie 2009, ora 10.00, nu a primit copia deciziei, nu a adus-o la cunoștință clientului său, pentru declanșarea ulterioară a căii de atac, lipsind-o pe Perju E. de dreptul de a contesta această decizie.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (cauzele „Croissant v.s Germania” din 25.09.2002, „Artico v.s Italia” Hotărîrea din 13.05.1980) se constată că asistența trebuie să fie concretă și eficientă și nu teoretică și iluzorie;

➤ Deși, instanța de apel în decizia sa a indicat că a casat în tot sentința Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău din 28 noiembrie 2002, a rejudecat cauza cu adoptarea unei noi hotărîri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, aceasta nici de facto, nici de jure nu a rejudecat cauza, or, procesul-verbal al ședinței de judecată nu conține cel puțin o enumerare a probelor verificate de către instanța de apel, a fost fixat pe scurt doar discursul apărătorului și poziția succintă a acuzatorului de stat vis-a-vis de recursul declarat.

Astfel, instanța de apel, „rejudicînd cauza” de fapt nu a realizat acest procedeu, or, nu au fost verificate și apreciate probele administrate, care au fost puse la baza sentinței, nu au fost examinate argumentele invocate în apel cu referire la nevinovăția inculpatei, instanța de apel, adoptînd soluția de „admitere a apelului” de facto, nu a

soluționat în spiritul legii apelul înaintat, adică nu s-a expus asupra tuturor argumentelor ce se conțin în cererea de apel;

➤ Nici pe parcursul urmăririi penale în cauza penală respectivă, nici pe parcursul judecării cauzei Perju Emilia nu a recunoscut vinovăția în comiterea infracțiunii incriminate de organul de urmărire penală și procuror, adică în comiterea escrocheriei, în proporții deosebit de mari, a recunoscut că a cunoscut pretensele părți vătămate, care i-au solicitat ajutorul în vederea obținerii vizelor pentru plecare în străinătate, a primit bani de la acestea, pe care împreună cu pașapoartele le-a transmis unor terțe persoane de la o companie turistică din Federația Rusă. Curtea de Apel Chișinău însă la „rejudecarea cauzei”, încălcând grav dreptul la apărare a constatat, fără nici un temei legal, fără nici o probă că Perju E. a avut intenția directă de a sustrage banii de la părțile vătămate;

➤ În același timp, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului constată că condamnarea persoanei în absență, afectează drepturile procesuale, în special dreptul la apărare, dreptul la un proces echitabil, prevăzut de pct. 3 art. 6 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (a se vedea Cererea 44981/05 Giovanni Giuliani contra Moldovei, Sejdovic versus Italia, Hotărîre din 01.03.2006 ș.a.);

➤ Potrivit art. 422 CPP, termenul de declarare a recursului este de 30 zile. Am luat cunoștință de materialele dosarului penal și decizia Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2009 la data de 18 decembrie 2013, fapt consemnat în dosar. Prin urmare, data limită de depunere a recursului în acest caz este 20 ianuarie 2014, zi în care recursul a fost depus la Curtea Supremă de Justiție, potrivit prevederilor art. 429 CPP.

8. Examinînd admisibilitatea în principiu a recursului ordinar în baza materialelor din dosar, Colegiul penal în unanimitate decide inadmisibilitatea acestuia, din următoarele considerente.

8.1. Potrivit art. 432 alin. (2) pct. 2) CPP, instanța de recurs examinînd admisibilitatea în principiu a recursului declarat împotriva hotărîrii instanței de apel, decide în unanimitate asupra inadmisibilității recursului înaintat în cazul în care se constată că, recursul este declarat peste termen.

Termenul de recurs este un termen procesual legal, durata lui fiind stabilită prin lege. El este absolut și are caracter imperativ, adică depășirea lui atrage decăderea din dreptul de a exercita calea de atac, iar dacă totuși recursul a fost declarat după expirarea termenului el urmează a fi respins ca tardiv, cu excepția cînd întîrzierea a fost determinată de motive întemeiate.

Potrivit art. 421 Cod de procedură penală (în red. Legii nr. 248-XVI din 21.10.2005, în vigoare 04.11.2005), părțile care pot declara recurs este procurorul și persoanele indicate în art. 401 CPP, din care face parte inculpatul și apărătorul acestuia.

În conformitate cu prevederile art. 422 CPP (în red. Legii nr. 248-XVI din 21.10.2005, în vigoare 04.11.2005), termenul de recurs este de 2 luni de la data pronunțării deciziei, dacă legea nu dispune altfel, iar în cazul redactării deciziei - de 2 luni după înștiințarea în scris a părților despre semnarea deciziei redactate de toți judecătorii completului de judecată.

Conform art. 230 alin. (2) CPP, în cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen.

8.2. Reieșind din materialele cauzei, avocatul Rîhlea Vasile a încheiat contract de acordare a asistenței juridice în instanța de apel cu inculpata Perju Emilia la 17 martie 2009, ceea ce se confirmă prin mandatul nr. 000585 din 17 martie 2009 (f.d.313, vol. 1).

Lecturînd procesul-verbal al ședinței de judecată a instanței de apel din 09 iunie 2009, avocatul Rîhlea Vasile a participat la cercetarea judecătorească în instanța de apel (f.d. 20-22, vol. 2), mai mult, a anexat la materialele cauzei copia apelului înaintat, prin care inculpata a indicat că, - „*susțin apelul depus de avocatul Vasile Rîhlea și solicit de a examina apelul în lipsa mea*” (f.d. 17, vol. 2), ultimul fiind înștiințat despre pronunțarea deciziei instanței de apel la data de 16 iunie 2009 (f.d. 23, vol. 2).

Ulterior, la data indicată, 16 iunie 2009, avocatul V. Rîhlea la pronunțarea deciziei motivate a instanței de apel, nu s-a prezentat, or acest fapt nu-l împiedica pe avocat ca ulterior, să declare recurs în interesele inculpatei Perju Emilia împotriva deciziei instanței de apel.

În baza celor constatate, se apreciază că avocatul Rîhlea Vasile contestînd sentința primei instanțe cu apel în numele inculpatei Perju Emilia, la judecarea apelului a fost de acord cu examinarea cauzei în lipsa inculpatei, cît și aceasta a informat instanța despre acordul ei la examinarea cauzei în lipsa sa. Astfel, avocatul, a asistat în instanța de apel și cunoștea despre data pronunțării deciziei motivate din 16 iunie 2009, prin care a fost admis apelul părții apărării, însă nu a contestat cu recurs ordinar în termen de 2 luni această decizie, ceea ce prezumă că dînsul a fost de acord cu decizia adoptată.

Deci, dacă partea apărării, în persoana apărătorului ales în bază de contract din numele și în interesele inculpatului a utilizat cale de atac apelul, dar n-a depus recurs în termenul prevăzut de art. 422 CPP, atunci nerespectarea acestui termen de atac se răsfrînge și a supra inculpatului din numele căruia a acționat apărătorul.

Totodată, conform comunicării Curții de Apel Chișinău, la 25 august 2009, părților pe acest dosar, inclusiv avocatului Rîhlea Vasile, inculpatei Perju Emilia și părților vătămate, li s-a adus la cunoștință despre redactarea deciziei pe cauză (f.d. 32, vol. 2).

Potrivit mențiunii din cererea avocatului Russ Sergiu, aflată în dosarul în cauză, acesta a făcut cunoștință cu materialele cauzei și cu decizia Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2009, la data de 18 decembrie 2013 (f.d. 51, vol. 2), or, în opinia instanței de recurs, avocatul Russ S. a făcut cunoștință inclusiv și cu decizia Curții Supreme de Justiție din 30 decembrie 2009, anexată la prezentul dosar (f.d. 41-43, vol. 2).

Avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia a depus recurs ordinar la data de 20 ianuarie 2014 (f.d. 55-60, vol. 2).

8.3. Invocînd doctrina și practica judiciară, Colegiul penal reține, că căile ordinare de atac sunt supuse unor condiții nu numai de fond, ci și de formă, în rîndul căror pe primul plan se situează cele legate de termenul de folosire a lor.

Astfel, instanța de recurs reține, că termenul de recurs este un termen procesual legal, deoarece durata lui este stabilită prin lege. El nu poate fi nici lungit, nici scurtat de instanța de judecată. El fiind absolut și avînd un caracter imperativ, în sensul că depășirea lui atrage decăderea din dreptul de a exercita calea de atac, iar recursul declarat după expirarea termenului se consideră ca tardiv, deoarece legea procesual-penală nu prevede posibilitatea de repunere în termen a recursului.

Conform art. 399 alin. (2) CPP (în red. Legii nr. 44 din 06.03.2008), în cazul redactării sentinței părților li se comunică în scris despre semnarea sentinței redactate și, la cererea acestora, li se înmînează copia.

Revenind la cauza penală ce face obiectul recursului, Colegiul penal constată că, comunicarea Curții de Apel Chișinău, privind redactarea deciziei adoptate a fost expeditată părților pe dosar la 25 august 2009 (f.d. 32, vol. 2). Declararea recursului

ordinar de către procuror la 17 iulie 2009 (f.d. 37-39, vol. 2), confirmă faptul expedierii tuturor participanților la proces a comunicării, precum și faptul recepționării acesteia de către părți, inclusiv avocatului Rîhlea Vasile.

Deci, faptul declarării recursului ordinar de către avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia, **abia la 20 ianuarie 2014, cu întârziere de peste 4 ani, nu poate fi considerat ca întemeiat**. Mai mult ca atât, avocatul Rîhlea Vasile în numele inculpatei Perju Emilia, exercitînd drepturile și obligațiile sale potrivit mandatului de avocat, participînd în cadrul cercetării judecătorești în instanța de apel, știa despre data pronunțării deciziei, or, ultimul, ca apărător și dispunînd de licență de avocat, cunoștea de termenii și modul de atac a deciziei instanței de apel și avea obligația să exercite acest drept.

Astfel, Colegiul penal concluzionează, că termenul de 2 luni pentru depunerea recursului ordinar de către partea apărării a expirat, depășindu-l cu 4 ani, iar motive care ar fi oferit temei de a considera că recursul a fost depus în termen nu sunt, mai mult ca atât, recurentul la argumentarea cerinței de repunere în termen, nu a prezentat careva motive întemeiate ce l-ar îndreptăți în depunerea recursului cu întârziere.

Așadar, Colegiul penal, în urma examinării admisibilității în principiu a recursului declarat împotriva hotărîrii instanței de apel și a actelor cauzei în raport cu motivele invocate de recurent, conchide că recursul înaintat de avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia este tardiv.

8.4. La fel, Colegiul penal atestă că, în cazul în care o parte a procesului penal, din proprie inițiativă nu a realizat un drept procesual, care poate fi exercitat într-un anumit termen, odată cu scurgerea acestui termen se epuizează și dreptul respectiv. Mai mult, fiecare participant la proces singur trebuie să țină cont de termenii de atac, în cadrul examinării cauzei în procesul penal.

Colegiul penal evidențiază la acest capitol și faptul că, orice participant la proces nu trebuie să abuzeze de drepturile sale procesuale în detrimentul drepturilor altui participant la proces (partea acuzării).

În același context, Colegiul reține că conform prevederilor art. 6 CEDO judecarea cauzelor privitoare la un drept civil sau o acuzație penală, așa cum aceste noțiuni au fost definite prin jurisprudența Curții Europene de la Strasbourg, urmează să fie efectuată în termen rezonabil. Deci în evitarea încălcării termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale, instanța de recurs constată că prin respingerea recursului dat nu s-a lezat dreptul părților la un proces echitabil, la caz dreptul inculpatului.

Reieșind din cele menționate mai sus, Colegiul constată că, recursul ordinar declarat de avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia a fost declarat peste termenul legal de 2 luni stabilit de legea în vigoare la data pronunțării deciziei contestate, iar motive care ar fi oferit temei de a considera că recursul a fost depus în termen nu sunt.

Avînd în vedere că, în situația cînd instanța de recurs respinge recursul ca fiind tardiv, nu se expune asupra circumstanțelor de drept ale cauzei și legalității hotărîrilor adoptate, din acest punct de vedere, nu există temei de a se expune asupra legalității deciziei instanței de apel referitor la condamnarea lui Perju Emilia.

Astfel, raportînd situația reținută în cauză, la prevederile art. 432 alin. (2) pct. 2) CPP, rezultă că lipsesc temeiuri de drept de casare a hotărîrii adoptate în cauza inculpatei Perju Emilia și, prin urmare, se impune soluția inadmisibilității recursului înaintat în prezenta cauză, ca fiind declarat peste termen.

9. În conformitate cu art. 432 alin. (2) pct. 2) Cod de procedură penală, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, -

DECIDE :

Inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de avocatul Russ Sergiu în numele inculpatei Perju Emilia, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 iunie 2009, în cauza penală în privința lui *Perju Emilia Gheorghe*, ca fiind declarat peste termen.

Decizia este irevocabilă. Semnată la data de 10 aprilie 2014.

Pronunțată integral la 23 aprilie 2014.

Președinte

Constantin Gurschi

Judecători

Ion Arhiliuc

Liliana Catan